

ANKARA İLİ POLATLI YÖRESİ EL ÖRGÜSÜ ÇORAPLAR

Handknitted Socks in The Region of Polatlı, Ankara

Zeynep BALKANAL *

Öz: El sanatları, bir milletin kültür ve kişiliğinin en canlı belgelerinden sayılır. Anadolu’da süsleme sanatları ve el sanatlarının geleneksel kültür içinde önemli bir yeri vardır. El sanatlarımız içerisinde el örücülüğü ve kalın örgüler içinde önemli bir yeri olan, aynı zamanda toplumun geleneksel özelliklerini yansıtan ürünlerden biri de çorap örücülüğüdür. Kullanılan araç gerecin kolay sağlanabilmesi, uygulanan tekniğin kolaylığı bakımından çorap örücülüğü yaygın işler arasında yer almıştır. Türk halkı söylemek isteyip de söyleyemediği duygularını, ördüğü patik ve çoraplarda şekil ve renkler ile ifade etmiştir.

Anadolu’da geçmişten günümüze devam eden ve giyim kültürü içerisinde yer alan el örgüsü çoraplar yüzyıllar boyu toplumun yaşayışı zevk ve sanat anlayışı, el becerisi ile bütünleşerek önemli bir yere sahip olmuştur. Günümüzde daha çok kırsal kesimdeki kadınlarımız tarafından el örgüsü çoraplar üretilmektedir. Ancak, her geçen gün gelişimini hızla sürdüren sanayideki değişimler bu ürünlerin giderek yok olmasına neden olmaktadır.

Halkın el sanatlarının önemini kavraması ve bilinçlenmesi sonucunda, köylerde sandıklarda duran çorapların birçoğu günümüzde ya özel günlerde kullanılmaya başlanmış ya da müzelerde ve koleksiyoncular tarafından sergilenir duruma gelmiştir.

Çorap örücülüğü boş zamanları değerlendirir. Kişiyi dinlendirir. Aynı zamanda sayısız desenler oluşturmaya ve yaratıcılığa açık, estetik değeri fazla olan etkileyici bir el sanatıdır. Ayrıca ülkemiz genelinde olduğu gibi Polatlı yöresinde de, çorap örücülüğü, çeyize verilen önemden dolayı da bol miktarda yapılmaktadır.

Makale Gönderim:
09.01.2016
Kabul Tarihi:
08.05.2016

Çalışmada, Polatlı yöresinde bulunabilen çorap örnekleri çerçevesinde malzeme, teknik, desen, renk ve kullanım özellikleri üzerinde durulmuştur. İlçe ve birkaç köyde yaşayanlarla yapılan görüşmeler ve bulunabilen örnekler ışığında bu konudaki yöresel üsluplar ortaya konmaya

* A.İ.B.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü

çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: El Sanatları, Örgü, El Örücülüğü, Çorap.

Abstract: Handicraft arts are regarded as the liveliest documents of the culture and personality of a community. The ornamentation arts and handicraft arts in Anatolia have a significant place in traditional culture. One of the products having an important place in the hand knitting and thick knitting among our handicraft arts and reflecting traditional features of a society is sock knitting. Easy availability of the tools used and the easiness of the technique applied make sock knitting in common affairs in this field. Turkish people have expressed the feelings they want to tell but cannot explain as the shapes and colours in the booties and socks they knit.

Having reached the current time and taking its place in the culture of clothing, hand knitted socks have had a place with an integration of the sense of living taste and art with hand skills in a society throughout centuries. Today, hand knitted socks are produced mostly in the countryside by women. However, rapid changes in the industry brings about the gradual disappearance of these products.

As a result of the awareness of the importance of handicraft arts by people, a great many kinds of socks that were kept in the wedding chests in the villages have started to be used either in private occasions or exhibited in the museums by collectors.

Sock knitting is a leisure time activity. It relaxes the knitter. Moreover, it is an impressive handicraft art with an aesthetic value open to creating numerous designs and creativity. In addition, as in the whole country, sock knitting has been applied abundantly in the region of Polatlı because of the importance given to trousseau.

In the current study, the sock samples in the Polatlı region were investigated in terms of materials, techniques, design, colour and usage features. Under the light of the interviews made with the villagers in the town and in a few other villages, local styles were tried to be determined in this issue.

Keywords: Handcrafts, knitting, hand knitting, socks

Giriş

Süslenme ve süsleme arzusu insanların yaratılmasıyla başlar. İnsanlar süslenmek ve süslemek isteği ile her dönemde yenilikler yapmış, giyimlerini, evlerini, kullandıkları eşyaları süslemek için çaba göstermişler ve süslenmeyi sanat haline getirmişlerdir (Eronç, 1984:3). El sanatları, bir milletin kültür ve kişiliğinin en canlı belgelerinden sayılır. Anadolu’da süsleme sanatları ve el sanatlarının geleneksel kültür içinde önemli bir yeri vardır. Toplumun kültürünü, gelenek ve göreneklerini, folklorik özelliklerini yansıttığı gibi, bireyin göz nurunu, ince zevkini, sabrını ve gönlünde yatan düşüncelerini sanat olarak ortaya dökmektedir.

İnsanların boş zamanlarını değerlendirmek, ihtiyaçlarını gidermek, gelir sağlamak amacıyla ya da zevk için el ve araçlar yardımıyla yaptıkları yaratıcılık gücü isteyen, yoğun emeği olan her türlü uğraşmayı, el sanatları içinde incelemek mümkündür (Akpınarlı, 1997: 157). El ve ev sanatları arasında hatırı sayılır bir yeri olan örgü işlerinin milli ekonomide kendine göre bir değeri olmakla beraber, halkın zevkinin ve duygusunun örnekleri olarak taşıdıkları değer bunun çok üstündedir. Bunlar; yalnız şekil, renk ve desen inceliği veya bu güzelliklerin çok ustalıklı olarak kaynaştırılması, ahenkleştirilmesi bakımından değil, her birinin kendilerine göre bir mana taşıması ve ifade etmesi yönünden de önemlidir (Arık, 1947: 10).

El örücülüğü ve kalın örgüler içinde önemli bir yeri olan, aynı zamanda toplumun geleneksel özelliklerini yansıtan ürünlerden biri de çorap örücülüğüdür. Kullanılan araç gerecin kolay sağlanabilmesi, uygulanan tekniğin kolaylığı bakımından çorap örücülüğü yaygın işler arasında yer almıştır. Türk halkı söylemek isteyip de söyleyemediği duygularını, ördüğü patik ve çoraplarda şekil ve renkler ile ifade etmiştir. Anadolu’da geçmişten günümüze devam eden ve giyim kültürü içerisinde yer alan el örgüsü çoraplar yüzyıllar boyu toplumun yaşayışı zevk ve sanat anlayışı, el becerisi ile bütünleşerek önemli bir yere sahip olmuştur.

Giyilen patik ve çorabın kötülöklere karşı kendilerini koruduğuna, doğum sırasında kolaylık sağlayacağına, bazı hastaların giydiğinde ise şifa bulacağına inanıldığı bilinmektedir.

Örmeciliğin insanlığın örtünme ihtiyacını hissettiği zamanla başladığı; zevk ve beğenme kabiliyetlerinin artmasıyla da geliştiği söylenebilir. Ancak değişik tarihi belgeler ve mesleki kaynaklar zaman olarak M.Ö. 3-5 bin yıllarını başlangıç tarihi ve Orta Asya, Çin ve Mısır’daki yaşamış toplumları da ilk örmeyi uygulayan insanlar diye bildirmektedir. Bunun zamanla iplik, tığ, mil, şiş gibi örücü araç ve gereçlere bağlı olarak; kullanma ihtiyaçlarına ve iplik malzemesine göre de ilerleme gösterdiği söylenebilir (Tasmacı, 1984: 234).

Barışta (1984: 32), “Divan-ü Lugat-it Türk’de Dokuma ve Dokumanın Üzerine

Yapılan Bezemeler Çevresinde Kümelenen İfadeler” adlı bildirisinde, “M.Ö. I. yüzyıldan kalan Hun mezarlarından çıkarılmış parçalarla başlatabilir, günümüze değin devam ettirebileceğimiz örücük, işlemecilik ve dokumacılık örnekleri Türklerde bu sanat dallarının yüzyıllar boyu süre gelen, geleneksel sanat dalları olduğunu ortaya koymaktadır” açıklamasıyla örücülüğün çok eski tarihlerde varlığına işaret etmektedir.

Londra’daki “Victoria and Albert” Müzesi, Washington’da “Textile” Müzesi, Toronto’da “Royal Ontario” Müzesi ve “Metropolitan” Müzesi’nde bulunan örgüler üzerinde yapılan araştırmalara göre araştırmacılar örgünün kaynağının doğu olduğunu kabul etmişlerdir. Güney Amerika’da eski Peru halkının M. Ö. III. ve M.S. III. Yüzyılları arası stilize edilmiş mitolojik desenler kullanarak çok renkli çalışmalar yaptıkları ve iğne ilmeği kullandıkları görülmüştür. Washington Textile Müzesindeki örneklerde Paracas dönemine ait alpaka yünden iğne ilmeği ile çok az bükümlü olan ince pamuktan çalışılmış düğümsüz örümcek dokular bulunmaktadır (Phillips, 1986: 29; Akpınarlı, 1995; Atay, 1987: 34). (Fot. 1).

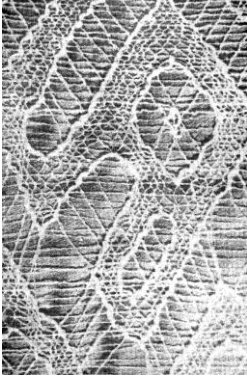
En eski örgü örneklerinden biri Yale Üniversitesi’nin Suriye’de yaptığı araştırmalarda bulunan Araplara ait konçlu bir çoraptır. İslamiyet öncesi devirlerde “Çapraz Doğu İlmeği” denen düz çorap örme tekniği ile yapılmış bu çorap üzerindeki teknik incelemeler sonucu, çorabın şişle örüldüğü sanılırken, son incelemelerde iğne ilmeği ile yapılmış olabileceği görüşü ortaya konmuştur (Atay, 1987: 31).

Türlere ait ilk tarihi belgeler Orta Asya’da yapılan arkeolojik kazılarda bulunmuştur. M.Ö. VII. – VIII. Yüzyıllar arasında Orta Asya’da yaşayan Hunlara ait İkinci Pazırık kurganından; konç yeri koçboynuzu nakışlı çoraplar ile keçe çorap çıkarılmıştır (Diyarbakirli, 1972: 116).

Selçuklular dönemini yansıtan Varka ve Gülşah albümünde yer alan minyatürlerde Şam Hükümdarı ve Gülşah’ın Şam’ı terk eden Varka’yı uğurlaması (Barışta, 1986: 871) sahnesinde Varka’nın ayağına giydirilen çoraplar Türk örücülük sanatına ait bir örnektir.

Doğuda gelişen örgüler ticaret gemileri ile Arap tacirler tarafından İspanya’ya getirilmiş oradan da İngiltere ve İskoçya’ya yayılmıştır. Gene ticaret yoluyla İtalya’ya oradan Avrupa’ya geçtiği biliniyor. 12. ve 15. Yüzyıl arasında yapılan Arapların çok renkli çorap örgüsü 12.-16. Yüzyıllar arası İspanya’da ve İtalya’da büyük başarıya ulaşmış örgünün kaynağı olmuştur (Atay, 1987: 33).

5. yüzyılda önemli bir manastır merkezi durumundaki Orta Mısır’da, Nil’in kıyısındaki bir koloni olan Oxyrhynchus’un gömme zeminlerinde bulunan ve şu anda Victoria and Albert Müzesinde yer alan 4 çift Roma-Mısır çoraplarının ikisi tam, ikisi ise yıpranmış durumdadır. Geniş çorapların her biri 20-24 cm. uzunluğundadır. Çiftlerden biri mat kırmızı rengindedir, diğerleri kahverengi ve mordur. Birde 12,5 cm. uzunluğunda kırmızı renkte ve 3 sarı şeritli çocuk çorabı bulunmaktadır (Rutt, 1989: 31) (Fot. 2).

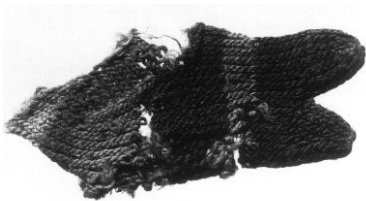
Fotoğraf 1. Peruluların ince pamuk ipliği ile çalıştıkları geometrik desenli düğümsüz örümcek doku (Phillips, 1986: 29; Akpınarlı, 1995; Atay, 1987: 34).

Fotoğraf 2. Oxyrhynchus'dan 5. Yüzyıla Ait Çocuk Çorabı (Rutt, 1989: 31).

6. yüzyıla ait, Leicester'da Jevry Wall Müzesinde yer alan çocuk çorabı; Nil'in sağ kıyısında, Oxyrhynchus'un güneyinde eski Antinoöpolis ya da Antinöe'da, Şeyh Abada kasabasında bir obrukta bulunmuştur. Ayak tabanı 12 cm. olan çorap mavi, kırmızı, menekşe, sarı yeşil renklerde birbirinden farklı ölçülerde şeritlerle düzenlenmiştir (Rutt, 1989: 32) (Fot. 3).

İslamiyet dönemine ait çorap ve örgü parçaları pek çok müzenin koleksiyonunda yer almaktadır. 12-15. yüzyıl arasında tahminen 13. yüzyılda mavi-beyaz renkte pamuk iple ve parmaklardan (burundan) yukarıya (lastik) doğru örüldüğü ve çoğunun Mısır'dan geldiği sanılmaktadır. Bu çorapların birçoğunda üzerinde süsleme olarak kullanılan Arap el yazısı bulunan şeritler vardır. "Kufie" olarak bilinen eski Arap yazı şeklini andırmaktadır (Rutt, 1989: 35-36) (Fot. 4).

Fotoğraf 3. 1.Yüzyıl Çocuk Çorabı Antinöe, Mısır. Kırmızı, mavi, yeşil,

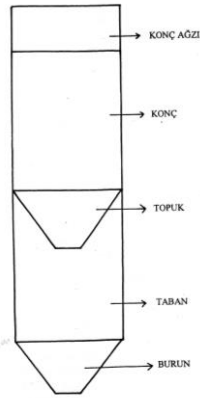
Fotoğraf 4. 13. yüzyıl "Kufie" yazı ile "Allah" yazılı

sarı ve mor yünlü, Ayak boyu 12 cm. beyaz ve mavi pamuk ipliği örgü çorap (Rutt, 1989: 35). (Rutt, 1989: 32).

İlk örme araçları değişik boy kalınlıkta iğnelerdir. Anadolu’da yaşayan Friglerin tümülüslerinden çıkan çeşitli boylarda iğneler arasında bir şiş boyunda olanlar vardır. 5. Pazırık kurganından çıkartılan Hun halısı ve maden işleri düşünülürse Hunların örgü aracı olarak şişi kullandıkları anlaşılır (Atay, 1987: 33).

Halkın el sanatlarının önemini kavraması ve bilinçlenmesi sonucunda, köylerde sandıklarda duran çorapların birçoğu günümüzde ya özel günlerde kullanılmaya başlanmış ya da müzelerde ve koleksiyoncular tarafından sergilenir duruma gelmiştir. El sanatları konusunda yapılan bilimsel ve sanatsal araştırmaların az sayıda olmasından dolayı yöresel çoraplar hakkında kaynak bulmada oldukça güçlük çekilmektedir.

Çorabın Bölümleri

Çorabın bölümlerini açıklayacak olursak;

Burun: Çorap ayağa giyildiğinde parmakları saran kısımdır. Çorap burundan veya konç ağzından (yörede lastik) örülmeye başlanır. Yörede incelenen tüm örneklerde çoraplar burundan başlanmıştır. Bu başlama genellikle parmak ucundan şişe üç veya beş ilmek atılarak yapılır. Bir sıra örüldükten sonra ilmekler şişlere eşit sayıda paylaşılır. Şiş başında bir ilmek örüldükten sonra şişi yanındaki ilmeğin dibinden geçirilerek şişin üzerine ip alınıp yeni bir ilmek oluşturulur. Arttırma işlemine çorap genişliği elde edilinceye kadar devam edilir ve burun tamamlanır.

Taban: Burundan sonraki konç kısmına kadar olan ayağın alt kısmını oluşturan bölgedir.

Topuk: Çorabın konçla taban arasında arka yüzeyinde yer alan, giyildiğinde

topuğu saran kısmıdır.

Konç: Topukla konç ağzı (lastik) arasındaki kısımdır. İstenilen uzunlukta örülebilir.

Konç Ağzı (Lastik): Koncun bitiminden sonra istenilen uzunlukta örülen ayağa giyilen çorabın kaymaması ve düzgün durması için yapılan örgüdür.

Doğruol, (1995) “Ayaş’ta Çorapçılık ve Testilicilik” adlı kitabında çorapları topuklarına göre (düz topuk, tahta topuk), boyutlarına göre (erkek, kadın, çocuk çorabı), ipliklerine göre (tek katlı ve çift katlı), desenlerine göre (düz renk-yüz ilmek, düz örgülü, renkli desenli, düz renk, ajurlu çoraplar), başlama şekline göre (boğazdan başlama, burundan başlama), lastiklerine göre ve kullanım amaçlarına göre (günlük çoraplar, çeyiz çorapları, damat çorabı, gelin çorabı, dürü çorapları, asker çorabı ve satış amaçlı örülen çoraplar) olarak gruplandırmıştır. Özbel (1975) ak çoraplar, kara çoraplar, alaca çoraplar, kınalı çoraplar, tüylü çoraplar, nakışlı çoraplar olarak gruplandırmıştır. Kuzucular (1976) ökçelerine ve burunlarına göre (gündelik çoraplar, cehiz çorapları, asker çorapları, oynaş çorapları, töre çorapları, yol çorapları, damat çorapları, gelin çorapları, güreş çorapları, tüylü çoraplar) diye gruplandırmıştır. Akpınarlı (1995) ise, “El Örgüsü Çorapların Teknik, Desen, Renk ve Kullanım Özellikleri” konulu doktora çalışmasında çorapları; kullanım amacına göre (gündelik çoraplar, töre çorapları, yol çorapları, çeyiz çorapları, gelin çorapları, damat çorapları, oylaş çorapları, güreş çorapları, asker çorapları), kullanılan gerece göre, (tiftik çorapları (filik çoraplar), tüylü çoraplar, yün çoraplar, pamuk çoraplar (tire çoraplar), tek ipli çoraplar, çift ipli çoraplar), örgü tekniğine göre, (yüz örgü çoraplar, desenli örgü çoraplar, ajurlu çoraplar) gruplandırmıştır.

Çorap örücülüğü boş zamanları değerlendirir. Kişiyi dinlendirir. Aynı zamanda sayısız desenler oluşturmaya ve yaratıcılığa açık, estetik değeri fazla olan etkileyici bir el sanatıdır. Ayrıca ülkemiz genelinde olduğu gibi Polatlı yöresinde de, çorap örücülüğü, çeyize verilen önemden dolayı da bol miktarda yapılmaktadır.

Polatlı yöresinde bulunabilen çorapların teknik, renk, desen, kompozisyon, malzeme, uygulama alanları ve diğer özellikleri belgelenecek bir kaynak oluşturulması ve çeşitli yörelerin üslupları ile karşılaştırılması açısından araştırma önem taşımaktadır. Ayrıca, bu alana ilgi duyanlara, araştırma yapmak isteyenlere ve bu alanla uğraşanlara kaynak olması açısından da değer taşımaktadır.

Araştırmada Polatlı yöresinde bulunan çorap örneklerinde; kullanılan malzeme, motif, renk, teknik, kompozisyon, uygulama alanları vb. özellikleri incelenip belgelendirilmiş, ilçe ve birkaç köyde yaşayanlarla yapılan görüşmeler ve bulunabilen örnekler ışığında bu konudaki yöresel üsluplar ortaya konmaya çalışılmıştır.

Polatlı yöresi, Ankara’nın 75 km güneybatısında yer almaktadır. Polatlı’nın doğusunu Haymana, kuzeyini Ayaş ve batısını da Eskişehir iline bağlı Sivrihisar ilçesinin toprakları çevrelemektedir. İlçe Ankara-Eskişehir karayolu ve Ankara-İstanbul

demiryolu hattı üzerinde önemli bir konuma sahiptir. İlçe’de küçük dokuma tezgâhları, örgü atölyeleri ve kundura imalathaneleri küçük el sanatlarının yaygın etkinlik alanlarıdır.

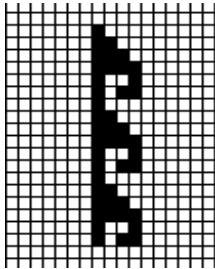
Polatlı yöresinde, yapılan araştırmada hemen her evde çorapların birçok çeşidi bulunmakta ve kullanılmakta olduğu görülmüştür. Bu çoraplarda bitkisel, figürlü, geometrik, nesneli, anlam yüklü bezeme türünde oluşturulmuş çok sayıda motif, desen ve bordür mevcuttur.

Yörede yapılan incelemelerde, küçük yaşlardan başlanarak kız çocuklarına başta çorap olmak üzere çeşitli örgü işleri öğretilmektedir. Çoraplar, genel olarak yörede çorap ipi adı verilen orlon ipliği ile ve 5 şiş ile örülmüştür. Bunun yanında tiftik ile örülenlere de rastlanmıştır. Ayrıca, bazı örneklerde 5 şişin yanı sıra tığın da kullanıldığı görülmüştür. Yörede çoraplara ilmek atarak burundan başlanmıştır. Yanlardan ilmek arttırılarak ayak genişliği ölçüsünde çoraplar örülmüştür.

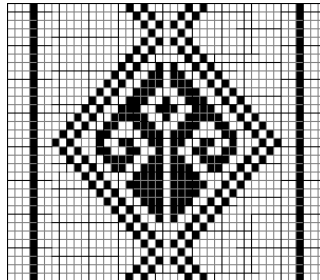
Yörede, el örgüsü çorapların tümünde yüz örgü ve yüz ve ters örgü birleşimi olan halk dilinde lastik örgü denilen örgü tekniği görülmüştür. Renkli desenli, desenli, delikli (ajur) örgülere de rastlanmıştır. Örgü işleminde tığ da kullanılan çoraplarda sık ilmek (piko) teknikleri de kullanılmıştır.

Çok renkli çoraplarda kullanılan renkler arasında en sık tercih edilen renk kremdir. Kullanım sıklığına göre kırmızı, yeşil, siyah ve beyaz diğer tercih edilen renklerdir. İncelenen örneklerde, bitkisel bezeme olarak, stilize çiçek ve çilek motifleri, geometrik bezemelerden düz çizgi, zigzag, baklava, kare, “V” şekli ve üçgen motifleri, nesneli bezemelerden çengel motifleri ve anlam yüklü bezemelerden yöresel adlarıyla, eli belinde, kelebek, çatı, civankaşısı, sinek kanadı, öceli parmak, katip bıyığı, çam, güllü ayna, hükümet avlusu, altmış akıl yetmiş fikir, balık kılçığı, kartal kanadı, mikke, kesme şeker ve söğüt yaprağı motifleri kullanılmıştır. Bunlardan bazıları şöyle sıralanabilir:

Polatlı Yöresinde İncelenen Çoraplarda Görülen Motifler:

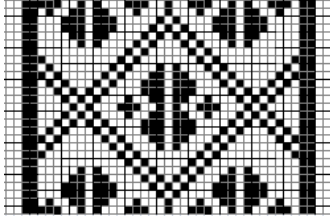

Şekil 1. Çengel Motifi

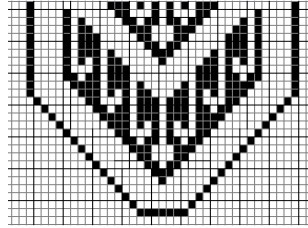

Şekil 2. Eli Belinde Motifi

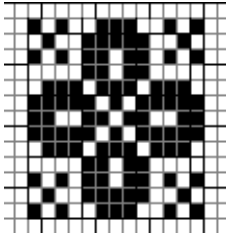

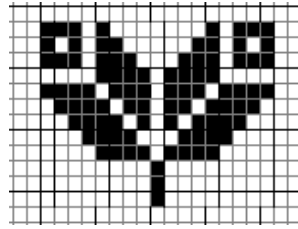
Şekil 3: Kelebek Motifi

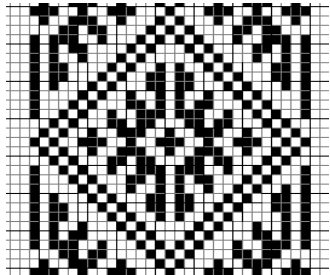
Şekil 4: Cıvankaşı ve Çengel Motifi

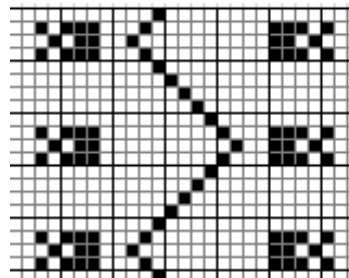
Şekil 5: Çiçek Motifi

Şekil 6: Çiçek Motifi

Şekil 7: Kilim Motifi

Şekil 8: Çiçek Motifi

Polatlı Yöresi Çorap Örnekleri

Fotoğraf 5. Eli Belinde (Hasibe Pamukçu) Kısa Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 2002)

Fotoğraf 6. Kelebek (Fikriye Malkoç) Kısa Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 1992)

Fotoğraf 7. Çatı (Fadime Uzman) Kısa Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 1999)

Fotoğraf 8. Civan Kaşı (Hayriye Gökçe) Kısa Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 1995)

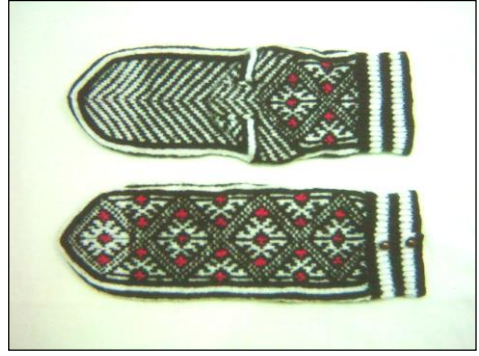
Fotoğraf 9. Mineli (Cennet Akkaya) Kısa Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 1998)

Fotoğraf 10. Laleli (Fatma Alacagöz) Kısa Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 2002)

Fotoğraf 11. Çengel (Fatma Alacagöz) Kısa Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 1995)

Fotoğraf 12. Kilim Desenli (Nazife Akkaya) Kısa Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 1994)

Fotoğraf 13. Çilekli (Kamile Gökçe) Kısa Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 2004)

Fotoğraf 14. Motif adı bilinmiyor. (Kamile Gökçe) Kısa Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 2004)

Fotoğraf 15. Sinek Kanadı (Kamile Gökçe) Kısa Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 2004)

Fotoğraf 16. Öceli Parmak (Refika Atık) Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 2003)

Fotoğraf 17. Katip Bıyığı (Refika Atik) Kısa Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 2000)

Fotoğraf 18. Çam (Huri Gökçe) Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 2001)

Fotoğraf 19. Güllü Ayna (Huri Gökçe) Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 1998)

Fotoğraf 20. Hükümet Avlusı (Huri Gökçe) Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 1995)

Fotoğraf 21. Altmış Akıl Yetmiş Fikir (Günaydın Gökçe) Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 1999)

Fotoğraf 22. Balık Kılçığı (Ayşe Ergül) Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 1996)

Fotoğraf 23. Kartal Kanadı (Ayşe Ergül) Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 1996)

Fotoğraf 24. Mikke (Emine Can) Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 1996)

Fotoğraf 25. Kesme Şeker (Emine Can) Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 1996)

Fotoğraf 26. Söğüt Yaprığı (Ebekadın Saraç) Kadın Çorabı (Yapım Yılı: 1999)

Sonuç ve Öneriler

Günümüzde, el sanatlarımızın durumunu ortaya koyabilmek, kaynak olarak geçmişteki durumu araştırmak, kültürel birikim olarak değerlendirilmesini yapabilmek için, bugünkü örneklerden giderek, geçmişle olan bağları kurmak zorunluluğu doğmuştur. Bunun için de kültür mirasımızı sandıklardan çıkarıp gözler önüne sermek gerekmektedir.

Daha çok kırsal kesimdeki kadınlarımız tarafından el örgüsü çoraplar üretilmektedir. Ancak, her geçen gün gelişimini hızla sürdüren sanayideki değişimler ve yaşam tarzının değişmesi bu ürünlerin giderek yok olmasına neden olmaktadır.

Giyim ve ev eşyalarının süsleme açısından bir parçasını oluşturan ve Türk el sanatları içinde kendine özgü bir yeri olan el örgüsü çoraplar, hemen hemen her evde yapılmaktadır. Ve bu işle uğraşanların sayısı oldukça fazladır. Ülkemizde tüm el sanatlarında olduğu gibi, el örgüsü çorapların kaynak ve kültürel yönlerden değerlendirilmelerini yapabilmek için, tarihsel gelişim, kurumsal üretim biçimi değişikliği ve günümüzdeki durumu açısından ele almakta yarar vardır.

Birçok el sanatımız gibi el örgüsü çoraplarda da günümüzde gelişen teknolojinin sonucu olarak makineleşme giderek önem kazanmaktadır. Makineleşme, el sanatlarında görülen yöresel özellikler ile kişisel yaratıcılık gibi yönlerin birçoğunu yok etmektedir.

Zorunlu gereksinim veya ss eşyası olarak kullanmaya yönelik, üretenlerin desen, renk, model gibi zevklerine hitabeden, kişisel yaratıcılık gerektiren uğraların bireylere öğretilmesine zen gösterilmelidir.

Yörede, sandıklarda saklanan çoraplar gün iığına çıkarılarak bilimsel araştırma teknikleri ile araştırma, inceleme yapılarak belgelendirilmelidir. Çorapların zellikleri göz önünde tutularak, arşivleme için 1/1 ölçülerde çizimleri yapılmalı, kataloglama yöntemi ile çorap motiflerinin yeniden canlanması ve yaşatılması sağlanmalıdır.

Yörede, yeni nesli çorap örmeye teşvik için, kurslar açılmalı, kurslarda oluşturulan ve bunların yanında halkın kendisi için ürettiği ürünlerin sergilenmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca, kişiler arasında çorap konulu yarışmalar düzenlenmeli, bu Őekilde dllendirme yoluna gidilerek çorap rclęnn yaygınlaştırılmasına öncülük edilmelidir.

Yöre halkının, çorap vb. Çeşitli el sanatlarının önemi hakkında bilinçlendirilmesine önem verilmelidir. El sanatları ağırlıklı müzeler kurularak, başta çorap olmak üzere bütün el sanatları sergilenmelidir. Yöre halkı, el örgüsü çorapları yaşatmaya ve üretmeye teşvik edilmeli, üretici durumuna geldiklerinde aile ekonomisine katkıda bulunabilecekleri belirtilmelidir.

El sanatlarındaki geleneksel Şekil, desen, renk, motif, yapılı tekniği vb. durumlar aynen korunmalıdır. Ayrıca, bunlardan esinlenerek aęda yorumlarla yeni tasarımlar geliştirilmeli ve uygulamalar yapılmalıdır.

Kaynaklar

- AKPINARLI, Feriha. (1995). *El Örgüsü Çorapların Teknik, Desen, Renk ve Kullanım Özellikleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AKPINARLI, Feriha. (1997). "Geleneksel El Örgüsü Çoraplardan Çağdaş Yaklaşımlar", *Türkiye'de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, No: 1861.
- ATAY, Ayten. (1987). *Örücülük*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- ARIK, Remzi Oğuz. (1947). *Ankara Halkevinde Türk Örgü İşleri Sergisi*. Ankara: Ulus Basımevi
- BARIŞTA, H. Örcün. (1984). "Divan-ü Lugat-it Türk'de Dokuma ve Dokumanın Üzerine Yapılan Bezemeler Çevresinde Kümelenen İfadeler", *2.Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.
- BARIŞTA, H. Örcün. (1986). "Türk El Sanatlarından El Örgüsü Çoraplar", *Erdem*, Atatürk Kültür Merkezi Dergisi. II, 6, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- DİYARBEKİRLİ, Nejat. (1972). *Hun Sanatı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, Milli Eğitim Bakanlığı Kültür Yayınları.
- DOĞRUOL, Hatice. (1995). *Ayaş'ta Çorapçılık ve Testicilik*. Ankara: Özkan Matbaacılık.
- ERONÇ, Perihan. (1984). *Giyim Süsleme Teknikleri*. İstanbul: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları.
- KUZUCULAR, Emin. (1976). "Şarkışla'da Çorap ve Çorapçılık", *Sivas Folkloru*. 12-14 Mayıs, Sivas.
- ÖZBEL, Kenan. (1975). *Türk Köylü Çorapları*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- PHİLLİPS, Mary Walker. (1986). *Step by Step "Macramé" A Complete Indrotuction to The Craft of Creative Knotting*. New York: Western Publishing Inc.
- RUTT, Richard (1989). *A History of Hand Knitting*. Colorado: Interweave Press, Leveland.
- TASMACI, Mehmet. (1984). "Halk Sanatı Örme Desenlerinin Modern Örme Makinelerinde Uygulanması", *III.Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.

